

Сестро, сестро... (скорочено)

Оксана Забужко

Оксана Забужко

Сестро, сестро...

Стислий переказ. Автор переказу: Світлана Перець.

Авторські права на переказ належать Укрлібу.

У тебе мусила б бути сестра, на п'ять років молодша. Над цілим твоїм дитинством кружляли безтілесні жіночі імена, лялькам давати не важилась: імена були якісь нізвідкісні, найчастіше повторюване – Іванна.

У другому класі тобі довелося змінити школу, зміну оточення ти сприйняла як визволення, де можна виправити власну біографію на ту, котра мусила б бути: ти розповіла новим однокласникам, що маєш сестричку Іванку, яка ще не ходить до школи. Потім твою побрехеньку викрили, русява голівка в пушистих кучерях погасла, назавжди випала з того виміру, де ростуть і міняються.

Так її було вбито вдруге. Тому що насправді у тебе була сестра. Вона мала зябра і, замість ніг, підібганий скорчений хвостик. Дівчинка-пуголовок, чоласта, як усі в вашому роду. Тебе не відпускає думка про страх – перший і останній на цьому світі страх твоєї сестри, від якої zostалися даленіюча луна імени й непевний образ чотирилітньо-пушистих русявих кучерів. Про той страх, що прийшов іззовні. Дівчинка-пуголовок заметалася в своєму водоймищі і, мабуть, закричала б, однак для крику в неї ще не було легень, вона борсалася в страху, тицяючись навсібіч у пошуках притульного сховку, бо ж їй треба було нарощувати тільце, хирляві ручки, тонковислі ноженята. Ти тоді ще нічого не тямила, тобі минав п'ятий рік, коли нараз із кухні, де лишилися сидіти по обіді тато з мамою, залунали здушені горлові звуки: "Бандити! Звірі! Прокляті!".

Ти побачила на кухні мамине мокре, червоне лице в прилиплих пасмах кіс. В тебе була роль споглядача, безпорадного свідка.

Спогад про книжки: чужі чоловіки (з КГБ) заповнили, не скидаючи плащів, вашу квартирку і, відвернувшись спинами до господарів, заходились порпатися в книжкових шафах і татовому бюрку, а тато з мамою сиділи на канапі й мовчали. Дядьки перепинили тата в під'їзді, як повертався з інституту, і він мусив сам подзвонити в двері, тож вийшло так, наче це він їх і привів, сказавши: "Знайомся, Наталю", до тебе ж ніхто не звернувся: "Знайомся, Дарцю". Ти, шаснувши до себе в закуток, взяла стосик своїх книжечок – зверху лежали "Українські народні загадки" в твердих палітурках, із замисленим блакитним хлопчиком на обкладинці. Ти попросилася вийти почитати на балкон, коли вже не можна на вулицю. Один з дядьків сказав по-російськи: "Дівочка,

ану-ка покажи свої книги", і тут твоя струнка і тепла мама, від якої завжди так гарно пахло і яка вже третій місяць вигойдувала в собі твою сестру, огорнула тебе рукавами светра, ніби вбираючи назад у себе, де тобі вже не було місця, і сказала, легенько дихнувши у вухо: "Ну похвалися, похвалися дяді, що ти читаєш". Дядько подивився і пхнув стосика тобі в руки: "На, возьми, дівочка... Хорошие книги у тебя".

Стислий переказ. Автор переказу: Світлана Перець.

Авторські права на переказ належать Укрлібу.

Отож чи не в ту мить, коли вона похопилась обтулити, твоїй матері й мелькнула тьмяна сполошна правда: двох вона не обтулить. На двох у ній не було місця. Так ти витіснила свою сестру. Бо інакше чим пояснити, що ще кілька років по тому вона докликувалася саме до тебе, і що саме тобі явила русявий поворот голови в підсвічених сонцем кучерях? Ти сиділа з ногами на канапі й читала казку: про те, як зрізали чумаки в лузі сопілку з калини, прийшли в крайню хату, і як хазяйська дочка притулила сопілку до губ, а та й заговорила: помалу-малу, сестрице, грай, не врази мого серденька вкрай, ти ж мене, сестро, зі світу згубила, в моє серденько гострий ніж устромила.

Про те, що в тебе була сестра, ти довідалася аж геть пізніше, на дванадцятому чи тринадцятому році, – тобі розповіла мама, тато вважав, що не слід розказувати дитині про такі речі. Тобі невтямки було, як то –будучи на третьому місяці, втратити за скільки день сім кілограмів ваги, і бути щодня викликуваною з праці на допити. Мама Наталя розуміла, що Антось має рацію, що дитина в неї не може вродитися нормальною, мама не сміє вигодовувати дитину своїм страхом.

І ще одного ти не знала – що по кількох роках, якраз у тому короткому проміжку, коли ваші батьки не чекали арешту, твоя сестра показувалася мамі. От тільки личка Наталя так і не розгледіла.

То була дівчинка, бо аборт був пізній і складний, насилу дозволений – "за психогенними показниками", й на своє вибелькотане питання, хлопчик то був чи дівчинка, Наталя почула: а хто вам уже разберьот, і ось тоді вона затялася і, зціпивши зуби й слюзи, таки наполягла, аби їй показали. Те, що вона вгледіла, скидалося на обрізки сирої печінки в чорних, масних згустках крові, і то й була твоя сестра в її єдиному земному існуванні... Двадцять років тому батька Антона везли розметаного в сорокаградусній маячні, і серед в'язнів тоді знайшлася жінка, що зібрала кілька кожухів, навалила на вісімнадцятилітнього хлопчину, що згоряв у лихоманці, й щоби хворий не розкривався, сама поклалася поверх, три дні вона утримувала вагою власного тіла цю кучугуру рятівного тепла, яка всисала в себе хлопчикову смерть. Більше Антон тієї жінки не бачив. І Наталі – вительбушеній, гвалтом розіп'ятій на гінекологічному кріслі, – мусило відкритися, що всі ці двадцять років божевільна сокира й далі гналася за Антоном. Адже сказав Антонові, вже реабілітованому, й дипломованому, й допущеному до кафедри, підполковник на допиті: "В лаґере били, а с нами работать не хатіте – вот і пажалеете". Наталя думала: "Не діждете, я її вирощу,

мою Дарцю, мою дівчинку, єдину, що мені лишилася, я її не випущу, як випустила цю, давши розтиснути коліна".

Минуло ще двадцять років, із яких половина була роками повільного Антонового конання, і аж тоді, коли за ним замкнулося важезне віко, Наталі намарився ще один сон: у тому сні Антін віддалявся від неї – вона бачила його зі спини, з ночі виступила йому назустріч маленька дівчинка в білій льолі і взяла його за руку: от і гаразд, от і добре, він – удома. Тут дивно те, що цим разом вона не впізнала дівчинки, всю її увагу було скеровано на мужа, і вранці, переповідаючи сон дочці, вона не зразу зрозуміла, коли Дарка, дивлячись убік, коротко кинула: "Це вона". Ти, її Дарця, тепер уже доросла жінка з вільно звислими вздовж сильного й гарного молодого тіла руками сказала: "Це була та дитина, що не народилась...". І Наталя збагнула, що це правда. Наталя заплакала.

Ти тоді обняла її за плечі, бо руки мала вільні – розв'язані батьковою смертю. Два життя склалося на те, щоби повністю відкупити твоє власне. Цілих два. Але ти – ти проскочила, Дарцю.

*Стислий переказ. Автор переказу: Світлана Перець.
Авторські права на переказ належать Укрлібу.*